нику дуже часто підрядне речення стоїть перед головним. Це зумовлено стилістикою пам'ятки, оскільки значення підрядної частини є визначальним та вагомим для суті всього речення.

Зважаючи на здійснений аналіз, приходимо до висновку про те, що синтаксичний рівень бере помітну участь у стилетворенні. Важливим засобом поєднання предикативних одиниць у межах складного речення є сполучні засоби, співвідношення видочасових і способових форм дієслів-присудків у різних предикативних частинах складного речення, порядок розміщення самих предикативних частин.

ЛІТЕРАТУРА

1. Жанри і стилі в історії української літературної мови / Німчук В.В., Русанівський В.М., Чепіга І. П. – К., 1989. – 293 с.
2. Історична граматика української мови / Жовтобрюх М.А., Волох О.Г., Самійленко С.П., Слинько І.І. – К.: Вища школа, 1980. – 320 с.
3. Лікарські та господарські порадники XVIII ст. Серія «Пам'ятки української мови». – К.: Наукова думка, 1984. – С. 114-120.
4. Пещак М.М. Розвиток давньоруського і староукраїнського наукового тексту. – К.: Українознавство, 1994. – 272 с.

УДК 372.8:8811.111:316.722

Козубай В.І.
(Хмельницький, Україна)

СЕМАНТИЗАЦІЯ ТОПОНІМА ЯК КУЛЬТУРНОГО КОМПОНЕНТУ

У статті розглядається своєрідність філологічної семантизації у порівнянні з семантизацією енциклопедичною. Іншими словами, між лексичним та науковим значенням цієї граматичної категорії. У результаті виявляється, що різниця між традиційною та лінгвокраєзнавчою топонімікою полягає як у принципах відбору топонімічного матеріалу, так і у методах його вивчення та опису.

Ключові слова*: топоніміка, семантизація, екстралінгвістика, етимологія, культурний компонент.*

В статье рассматривается своеобразие филологической семантизации по сравнению с семантизацией энциклопедической. Другими словами, между лексическим и научным значениями этой грамматической категории. В результате выходит, что разница между традиционным и лингвострановедческой топонимикой заключается как в принципах отбора топономического материала, так и в методах его изучения и описания.

© Козубай В.І., 2011

Ключевые слова: *топонимика, семантизация, экстралингвистика, этимология, культурный компонент.*

The article deals with the distinctiveness of philological semantics in comparison with that of encyclopedic one. In other words the distinctiveness between lexical and scientific notion of this grammatical category which results in different principles regarding both selection of toponymic material and methods of its study and description.

Key words: *toponymy, semantics, extralinguistics, etymology, cultural component.*

Різниця між традиційною та лінгвокраїнознавчою топонімікою виявляється не тільки у принципах відбору топонімічного матеріалу, але й в методах його вивчення та опису.

У лексикографії одне й те саме слово розглядається з двох позицій: з повсякденної, побутової (це так звані тлумачні словники) та з позиції наукових знань (енциклопедичні словники), і ця різниця між філологічним тлумаченням лексичного поняття та енциклопедичним визначенням однойменного наукового поняття загалом добре вивчена.

На якісну своєрідність філологічної семантизації, у порівнянні з енциклопедичною, звертав увагу Л.В. Щерба, який розрізняв лексичне та наукове поняття. На його думку, тлумачний словник не повинен відображати наукових понять [1:281]. Але необхідно врахувати, якщо наукове та побутове поняття співпадають, то, відповідно, співпадають й семантизуючи тексти. Таким чином, філологічна семантизація відрізняється від енциклопедичної рівно настільки, наскільки побутові знання протиставлені науковим.

Крім того, «филологические словари демонстрируют те сферы действительности, которые не бывают объектами систематизирующего (т.е. научного) описания, а энциклопедии фиксируют области познания, которые не представлены в обыденном массовом сознании (т. е. в сознании подавляющего большинства образованных членов некоторой этнокультурной общности). Отсюда несовпадения словников филологических словарей и энциклопедий» [2:238].

Але, ці розбіжності між мовними та енциклопедичними словниками не мають принципової різниці: «Как бы не старались некоторые исследователи провести водораздел между лингвистическим и экстралингвистическим, мир слов неотделим от мира вещей, и всякий толковый словарь является инвентарем не только слов, но и понятий, объектов, знаний, составляющих достояние людей, говорящих на данном языке» [1:524].

Оскільки, між енциклопедією й толковим словником принципова різниця відсутня, то до філологічних словників можна додати елемент, який відповідає енциклопедичному опису.

Семантизація культурного компоненту топоніма, певне, повинна розкрити його лексичний фон. Саме тому Є. М. Верещагін та В. Г, Костомаров запропонували ввести в лексикографію ще один спосіб семантизації слова – пояснення (рос. – «изъяснение»).

«Изъяснение – это лексикографическая семантизация лексического фона, т. е. словарное отражение тех массово представленных сведений, которые сопряжены со словами и имплицитно определяют парадигматическую и синтагматическую сочетаемость этого слова с другими» [2:205].

Відомо, що загальне ім’я містить у своїй семантиці лексичне поняття (мінімальну кількість позитивних ознак, за якими явище пізнається, та може бути названо словом); у філологічній лексикографії поняття семантизується за допомогою традиційного при-

йому тлумачення. З будь-яким загальним словом, крім всього, асоціюється певна сукупність знань , яка визначена як лексичний фон. Оскільки, власне ім'я позбавлено поняття, але фон йому притаманний, прийом пояснення може бути використаний і в ономастичних словниках [3:120].

Одна із рис лінгвокраїнознавчої семантизації – актуальний історизм. «В лингвострановедческом словаре история вещи или явления присутствует ровно настолько, насколько она наличествует в памяти, в общественном сознании наших современников, и за указанные пределы, как правило, не выходит» [1:253-254]. Це означає, що історико-етимологічні відомості не увійдуть у пояснення, якщо вони невідомі нашим сучасникам. Загалом семантизація не буде містити нічого нового для самих носіїв мови, які, зрозуміло, з дитинства володіють фоном власних імен. В цьому проявляється навчальна спрямованість лінгвокраїнознавчих словникових статей їх орієнтація на читача, який не є носієм мови [2:120-121].

Етимологія у лінгвокраїнознавчому поясненні ономастичної лексики відіграє роль підлеглого порівняно з образом топоніма або антропоніма у сучасній масовій повсякденній свідомості, та неповинна виходити за межі загальновідомих знань типу: Massachussetts от «massa wachusett» – великі гори (пагорби) [3:152], хоча точніше, етимологічно це слово походить від «mass adchu ut» – «біля великих пагорбів», яке, скоріше за все, утворилося від «mass adchu seuk» – « люди великих пагорбів» [4:178].

Деколи, доречно привести народні етимології або відомості про те, чому об'єкт отримав таку назву, якщо це, безумовно, відомо більшості американців. Деякі народні етимології міцно увійшли у масову свідомість, і народна етимологія «может во многих случаях оказаться для лексикографа важнее, чем истинная этимология» [5:54]. Ці популярні версії повинні будуватися на безумовно наукових даних, нехай би і у спрощеному вигляді, типу: Mannhattan від індіанського «manah» – острів та «atin» – гора [6:782], але не від таких неуцьких версій, як, наприклад, «Man Hat On» – «людина у капелюсі», ніби, саме так індіанці називали голландських колоністів, які жили на острові.

Топонімічна етимологія надає можливість не тільки «відкрити» незрозуміле слово-назву, але одночасно пояснити багато реалій та аспектів духовної культури народу, продемонструвати багатоплановість та «багатомовність» топонімів. Назви органічно та невід'ємно перетворюються на частину культури та мови даної країни і несуть у собі велике соціально-історичне та емоційне навантаження.

Але існує небезпека захоплення етимологією у лінгвокраїнознавчих словниках, розрахованих на іноземного учня, який має отримати лише мінімум знань в тій мірі, в якій це доступно представнику народу-носія даної мови, «в противном случае нарушается основной принцип лингвострановедения как науки о фоновых знаниях, безусловно актуальных в массовом обыденном сознании.

Основное различие между подачей ономастического материала в общих (языковых) и энциклопедических словарях состоит в том, что те сведения, которые даются в энциклопедиях, никоим образом не входят в это «значение» (собственного имени): «Эти сведения, по существу вещей, вовсе не должны быть общеизвестны (иначе не надо было бы и энциклопедий!). следовательно, задача состоит в том, чтобы определить тот общеобразовательный минимум, без которого невозможно было бы общепонятно оперировать с данным собственным именем в речи» [1:278]

Лінгвокраїнознавчий критерій має бути достатньо повним, включати не тільки родове визначення (Potomac – Потомак, назви річки), але й давати, хоча б у загальних рисах, локалізацію визначеного об'єкту та найхарактерніші його риси, звертати особливу увагу на те, чим об'єкт виділяється поміж йому подібних. (Потомак – річка, на якій розташована столиця США, місто Вашингтон).

Побутові асоціації – основна частина лінгвокраїнознавчого пояснення, те головне, що відрізняє його від історичного, географічного та інших коментарів. Наприклад, Бостон асоціюється з одного боку з першими колоністами Нової Англії – «Mayflower», Pilgrim Father, Plymouth Rock, боротьбою за національну незалежність США – Sons of Liberty, Boston Tea Party, Boston Massacre, Concord, Lexington, Bunker Hill (історичні асоціації), а з другого боку – це «центр учености, снобізму та зарозумілості», «батьківщина бального танцю та карткової гри» і таке інше.

Літературні асоціації відіграють важливу роль у створенні образу у масовій побутовій свідомості. Наприклад, Бостон асоціюється з популярним персонажем дитячих віршів Humpty Dumpty (Шалтай-Балтай), який нібито впав з стіни на центральній бостонський площі (the Boston Common). Піщані дюни бостонського узбережжя у штормову осінню ніч асоціюються з міфічною чаклункою XVIII ст. Гуди Холієт (Goody Halliet), яка приманювала кораблі, подаючи їм фальшиві сигнали ліхтарем, який був прив'язаний до китового хвоста, і це приводило їх до неминучої загибелі.

Мікротопоніми (урбаноніми) можуть відігравати важливу роль у топонімічному поясненні. Наприклад, коли мова йде про великі міста, не можна обійтись без згадки про їхні найвідоміші (необов'язково найкрупніші) площі, вулиці, будинки, визначні пам'ятки. Зазвичай, їх назви відомі всім носіям даної культури та мови, але не завжди відомі за межами цієї країни, наприклад, назва Луп (the Loop – «петля») мало про що говорить за межами США, але в США ця назва загальновідома.

Багато загальновідомих мікротопонімів підлягають перегляду, наприклад, the White House, the Oval Office, які символізують президента США, виконавчу владу або Hill– законодавчу владу.

Похідні від топонімів обов'язково мають бути включені у лінгвокраїнознавчі словники, хоча би тому, що лінгвокраїнознавчий словник складається для іноземців, для яких мова не є рідною, а топонімічні слово утворюючі моделі не завжди включаються в лексичний мінімум, їх слово утворення відрізняється від загального та не завжди підлягають певним правилам.

ЛІТЕРАТУРА

1. Щерба Л. В. Языковая система и речевая деятельность. Л.: Наука, 1974, с. 378.

2. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Лингвострановедческая теория слова. Изд.2-е М.: Русский язык, 1976, с. 286.

3. Гак В. Г. От толкового словаря к энциклопедии языка (ИЗ опыта современной французской лексикографии), - Известия АН СССР, Серия лит-ры и языка,1971, №6, с.624.

4. Верещагин Е. М., Костомаров В. Г. Состав семейства учебных лингвострановедческих словарей; ономастический словарь.- В сб.: Актуальные проблемы учебной лексикографии. М.: Русский язык, 1977, с. 358.

5. Shankle George, State Nimes, Flags, Seals, Songs, Birds, Flowers and Other Symbols, N.Y., 1941, c. 565.
6. Mathews C. M. Plase Names of the English-Speaking World. Ldn, (1972), c. 684.

УДК 81'243

Бочкарьова О.Ю.
(Київ, Україна)

THE GLOBAL SPREAD OF THE ENGLISH LANGUAGE

Стаття присвячена розгляду поняття «англійська як мова міжнародного спілкування». Здійснюється аналіз статусу «глобальна міжнародна мова», причин поширення англійської мови, груп носіїв цієї мови, а також переваг та недоліків існування такої «глобальної» мови

Ключові слова: *міжнародна мова, носії мови, лінгва франка, варінти англійської, переваги та недоліки.*

Статья посвящена рассмотрению понятия «английский как язык международного общения». Проводится анализ статуса «глобальный, международный язык», причин обширного распространения английского языка, групп носителей данного языка, а также преимущества и недостатки существования подобного «глобального» языка.

Ключевые слова: *международный язык, носители языка, лингва франка, варианты английского, преимущества и недостатки*

The article focuses on the notion of "global English". The following concepts are analysed: the status of "a global language", reasons for the English language expansion, groups of the English language speakers and also the advantages and disadvantages of such a "global" language existence.

Key words: *global language, speakers, lingua franca, varieties of English, advantages and disadvantages.*

Nowadays we can observe unprecedented massive changes in nearly all spheres of our life: economy, ecology, and communications; the field of languages is not an exception. It admits of no doubt that at present English is considered to be the most widely spoken and written language. We can state that it is the language that has been perpetuated in a wide range of human activities from business, education, sciences to interpersonal relations. Let us look at the statistics to prove this fact. David Crystal estimated that "320 to 380 million speakers use English as their first language, 300 to 500 million as a second language and 500 to 1000 million people learn English as a foreign language" [1: 19]. In other words, only one out of four users of English in the world is a native speaker and, according to Seidlhofer [2: 35], verbal exchanges not involving any native speaker heavily outweigh those including a native speaker.

On reflection it may seem strange that a language of a relatively small island nation has developed into an international language and achieved such a status. However, the global spread of English can be explained by the migration of substantial numbers of English speakers from

© *Бочкарьова О.Ю., 2011*